

Un Retaule del « Retaule »

I

La contemplació, més o menys desapassionada, d'una obra teatral determinada, sol efectuar-se en posició quadriculada, és a dir, ben assegut. Aquesta posició físicament vegetativa, vagament conceptual, inclina l'espectador a una multitud de suggeriments i reflexions. És una mena de retaula que hom compona i guarda al rebost de la memòria, amb la delicadesa que s'endreça l'abric, al final de temporada. No és gens estrany que si l'obra admirada se'n diu «El retaula del flautista», hom pugui escriure, en parlar sobre el tema, un joc de paraules interessant: un retaula del retaula. Amb quina breu exposició deixem per aclarir el títol i passem a d'altres diverses i disperses consideracions.

II

He vist dues vegades «El retaula del flautista». I totes dues interpretat per aquest grup de joves de Bigues, Lliçà d'Amunt i Santa Eulàlia que han escollit aquest nom, entre significatiu i esfumat, entre ambició i «centre-moralesc» de «Lligam». Dues vegades de visió de l'obra, dues vegades de reflexió, no són excessives per poder escriure alguna improvisació sobre el tema. Sobretot quan hom vol parlar de dues circumstàncies interessants i definitives: l'obra i la interpretació.

III

«El retaula del flautista» ha estat una obra d'èxit. Èxit popular, confirmat per les quatre centes representacions al teatre Capsa, de Barcelona. I èxit de crítica, ja que els personatges més importants de la constel·lació teatral barcelonina li han donat la seva benedicció més o menys apostòlica. Ens trobem, doncs, davant d'una d'aquelles situacions escasses, on un públic que en direm normal accepta una obra, la digereix i s'hi encanta sense entrar en conflicte amb la intel·lectualitat, sempre més exigent i refinada, més hipersensible i llepafils. La raó, possiblement, és simple: la qualitat de l'obra va unida a una transparència total del text. És a dir, una felicitat conjunció d'elements escènics i una crítica total, absoluta, de la nostra societat són presentades en un llenguatge planer amb una sàtira fresca, que és cop-sada i compresa per tothom.

IV

Probablement no m'equivoco, si dic que al «Retaule» només hi ha un personatge plenament humanitzat, dibuixat, amb el caràcter definit i les vacil·lacions i debilitats que són inherents a la condició humana. És el burgmestre, l'alcalde. Els altres com són el capellà, el cap de la milícia, els comerciants, els regidors i el mateix representant de l'oposició popular es troben reduïdes al màxim, construïts d'una sola peça i amb una conducta rectilínia que els converteix en arquetipus més que en persones. I és que, segurament, no podia ser de cap altra manera. L'autor no s'ha permès el luxe de divagar. Necessitava tenir-los ben lligats, compactes. Són titelles humans que fan perfectament el seu paper.

V

Aquesta construcció linial, sense gaire matisos, podria haver tornat vulnerable la tesi de l'autor, si la seva construcció teatral es mogués dintre els motllos clàssics. Però la textura grotesca, altament espectacular de l'obra, són

ideals per a tractar els personatges de la manera que ell ho ha fet. La rebotcada general de tots els estaments representats, la «carregada» monumental de tot un sistema social, tenen un marc ideal en l'ambient, les actituds i les paraules dels personatges teatrals.

VI

Hi ha un fet, fins a cert punt, notable: la resignació xi-roia amb que els espectadors accepten les bufetades dial·lectiques que li dediquen amablement des de l'escenari. Perquè, em sembla que no cal dir-ho, tots els espectadors per naps o per cols, estem inclosos en algun estament. I, al «retaula», tots els estaments en surten sacsejats. Potser el caràcter «xispejant» de la caricatura fa que la gent l'encaixi amb discreció. El públic riu, calla o aplaudeix amb una curiositat avivada pel joc escènic. I aquest és el triomf i el fracàs de l'autor, la grandesa i la servitud de l'obra: que essent com és una denúncia concreta i una acusació implacable, la gent surti tranquil·la, riallera. Possiblement tots hem vist la palla a l'ull dels altres i no hem vist la pròpia biga. És una història antiga. I present.

VII

«Lligam» és una agrupació nova. Ha fet poc teatre i els seus elements humans, tant masculins com femenins són d'una joventut que podríem qualificar d'extraordinària. Hi ha gent, si no m'equivoco, des de catorze a vint-i-un anys. El fet d'haver escollit «El retaula del flautista» ha estat un encert notable. És una obra que, precisament per la construcció linial de la majoria dels personatges, té una certa facilitat interpretativa, sempre que no es caigui en l'exageració. Exceptuem, d'aquesta facilitat, el personatge del burgmestre que presenta, com dèiem ja, una configuració més complexa i per tant més difícil, i que, en aquest cas, ha estat molt ben interpretat. En canvi, el muntatge de l'obra és complicat, i el moviment escènic presenta una gran quantitat de dificultats que, aquest és el mèrit indiscutible de «Lligam», han estat resoltes d'una manera àgil. «El retaula del flautista», que hem vist als nostres escenaris, és una obra ben muntada, dignament interpretada, i que ha aconseguit una vivesa i un estil propis.

VIII

Un capítol a part, mereix «el poble». Format pels elements més joves, mogut amb soltura i eficàcia per mà de la direcció, animat d'un entusiasme i una disciplina encomiables, «el poble» causa vertader impacte. La seva primera intervenció, amb la cançó que invita a l'auditori a «seure al meu costat», és definitiva. A Banyoles, on el públic totalment imparcial, possiblement escèptic, va assistir a la representació una mica a l'expectativa, es va observar un canvi radical d'actitud, una entrega total, després d'aquesta intervenció. L'aplaudiment amb que es va tancar el quadre fou unànim, clar. Realment, l'actuació, la presència del poble juguen un paper important en la trajectòria de l'obra. D'on es podria treure la conseqüència que l'absència de «vetisme», els papers anònims, no sempre són menyspreables. És més, algunes vegades, poden ser decisius.

IX

L'experiència portada a cap per «Lligam» és d'una gran importància. Amb gent jove, inexperta, s'ha construït una